

A XXII - a Adunare Generală "ASTRA" de la Braşov din august 1883, oglindită în gazeta de limbă maghiară "Székely Nemzet"

La jumătatea veacului trecut, o scamă de oameni de înaltă simţire românească au pus bazele unui adevărat Monument de cultură şi civilizaţie pentru românii din interiorul arcului Carpatic: "Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura şi Cultura Poporului Român «ASTRA»". Neprecupeţind timpul şi oboseala, în condiţii de deplasare deosebit de grele, intelectuali de înaltă ţinută spirituală au străbătut sate şi cătune, organizând şezători culturale, expuneri, conferinţe, împovăraţi cu cărţi pentru bibliotecile poporane.

Primele cărţi răsfoite pe timpul copilăriei au fost cele împrumutate de la biblioteca ASTRA (din comuna Vâlcele) de către părintele meu. După oficierea Serviciului Divin, preteasa distribuia cărţi de cunoştinţe folositoare şi de literatură enoriaşilor parohiei.

Publicistul Ştefan Petraru, evocând 150 de ani de la naşterea lui Ion Creangă, evoca astfel activitatea Astei: "În aşezările care alcătuiesc azi judeţul Covasna, opera lui Creangă a fost răspândită mai întâi prin activitatea unor dascăli de şcoală abonaţi la reviste, ziare, calendare, prin cercurile de citit şi bibliotecile populare, organizate de Asociaţiunea Transilvană pentru Literatura Română şi Cultura Poporului Român. La Vâlcele veneau în adevărate turnee membrii societăţilor de lectură ale elevilor din Braşov. Prin activitatea Astei se răspândeau şi în această parte a Transilvaniei cărţile şi broşurile cu scrierile lui Ion Creangă. Unele din acestea erau editate chiar în Transilvania, mai întâi de către Casa de Librării şi Editura Ciurcu de la Braşov şi, apoi, de către Asociaţiune. Aceste cărţi se bucurau de mare răspândire, fiind difuzate în parte gratuit, intrând totodată în fondurile tuturor bibliotecilor din reţeaua Astei" (articol apărut la 10 iunie 1989 în ziarul Cuvântul Nou din Sfântu Gheorghe).

Adunările generale anuale, începând din anul 1861 de la Sibiu, au ajuns ca cea de a XXII întrunire să se desfăşoare în zilele de 29-30 august 1883, la Braşov. Eveniment de mare însemnătate pentru suflarea românească din Transilvania dar şi din Principatele Unite, a fost larg mediatizat de presa vremii de pe ambele versante al Carpaţilor.

(Traducere din limba maghiară)

Gazeta *Székely Nemzet* (Naţiunea secuiască), având redacţia la Sf.Gheorghe, consemna:

"BRAŞOV - 18 august 1883"

"Peste două săptămâni se vor întâlni la Braşov românii de pe cuprinsul imperiului la a XXII-a adunare generală a Asociaţiunii pentru Literatură şi Cultură. Trebuie să recunoaştem că în cei 22 de ani s-au înregistrat rezultate importante în rândul populaţiei româneşti chiar şi în Ținutul secuiesc, unde trăiesc confesionali greco-ortodocşi dar care vorbesc limba maghiară. Acest succes se datoreşte faptului că Statutul asociaţiunii a fost aprobat fără vreo restricţie de către Ministerul Instrucţiunii. Să nu uităm nici faptul că întrunirile anuale desfăşurate în oraşe maghiare s-au bucurat de multă ospitalitate din partea maghiarilor. Intelectualitatea maghiară şi autoritatea de stat consideră a fi benefică activitatea de culturalizare a populaţiei mai ales din mediul rural, care contribuie la mai mare diversitate culturală şi a apropierii între comunităţile etnice. Trebuie să se recunoască faptul că în ultimul timp, comunitatea românească din Ardeal a înregistrat un remarcabil progres educaţional în comparaţie cu situaţia din România. Aflăm din presa de peste munţi că acolo în mediul urban frecvenţa la şcoală este de 30% iar în mediul rural doar 6-8%. La noi pot învăţa limba română chiar şi în localităţi unde nu au visat vreodată şi frecvenţa ajunge la 60-70%. Gazetele din România acuză guvernării de fraudarea a milioane de Franci destinate învăţământului. La noi, accesul la educaţie este asigurat tuturor cetăţenilor; inclusiv libertatea confesională care în România se restrânge la o singură limbă şi la religia Gr.Ortodoxă. La asemenea condiţii, «Gazeta de Transilvania» nu are suficient teme să deplângă situaţia românilor din Transilvania pentru neîmpliniri în decursul celor 22 de ani a activităţii ASTRA. Recunoaştem că nu toate speranţele lor s-au putut realiza după dorinţă în acest timp. Recomandăm «Gazetele» să compare evoluţia nivelului industrial, cultural şi economic al populaţiei din ultimii 20 de ani din ambele ţări şi apoi să tragă concluzii. Dorim românilor să se întrunească la 28 august să dezbată problemele

social-culturale, să-și dezvolte limba, cultura, școala. Suntem conștienți de faptul că nu toate doleanțele românilor, maghiarilor și sașilor s-au putut rezolva, dar noi suntem neputincioși, viața este adeseori vitregă și nici visele «Gazetei» nu pot face excepție”.

Astfel încheie editorialistul articolul din 18 august, anul 1883, reluând în numărul 134 din 4 septembrie desfășurarea lucrărilor din 29 august.

“Azi, la orele 10.1/2, s-au început lucrările celei de-a XXII Conferințe anuale a Asociațiunii pentru Cultura și Literatura Românilor din Transilvania, în sala festivă a Gimn. Gr. Ort. din Schei Brașov.

Adunarea a fost precedată de un serviciu divin oficiat la Bis. Ort. Sf. Nicolae din Schei, între orele 8-10, aglomerată până la refuz de către intelectualii Români din țară și din România. De acolo, lumea s-a grăbit pentru a ocupa un loc în sala festivă, astfel că la orele 10.1/4 încăperea a fost plină cu bărbați și femei din rândul distinsei intelectualități române. Femeile au ocupat spațioasele balcoane frumos împodobite cu ghirlande de flori. Din cauza zăpuselii, lumea a început să dea semne de nerăbdare și astfel, la ora 10.1/2, în urale - «să trăiască» - vicepreședintele Iacob Bologa a ocupat scaunul președintelui convenit lui Timotei Cipariu, care din cauza vârstei înaintate și a vocii slăbite a încredințat conducerea lucrărilor lui Iacob Bologa, care deși în vârstă are încă multă vigoare și o prezență distinctă. Salutând pe cei prezenți în limba română, maghiară și germană, etalează calitatea de om cult captând atenția celor prezenți prin claritatea expresiei și expunerea unei succinte istorii a Asociațiunii. Din inițiativa și sprijinul Mitropoliților Andrei Șaguna și a lui Steriu Șuluți a luat ființă ASTRA în urnă cu 22 de ani, asupra căreia veghează de dincolo de mormânt. Finalul expunerii a fost puternic aplaudat.

La punctul 2 a fost prezentată lista membrilor cu drept de vot, a grupului și a persoanelor care vor încasa cotizația. Iacob Bologa a făcut precizarea că noii membri de peste hotare se pot oficializa ca membri numai cu aprobarea Guvernului Maghiar, astfel cum prevede Art. 5 din Statut.

În continuare, a fost prezentată Durea de seamă anuală, din care se desprinde propunerea ca fondul de 20.000 de Ft. destinat înființării Academiei de Drept - nefiind încă condițiile necesare -, să fie destinat înființării Școlii Superioare de Fec. Această institutie ar răspunde

pretențiilor intelectualității române pentru ca să nu-și mai trimită fiicele la studii la mari depărtări. Locul amplasării și tipul instrucției a cauzat mai multe propuneri, fără ca să se poată stabili un rezultat concret.

A urmat citirea telegramelor de felicitare dintre care câteva expediate din România. A fost citită o frumoasă scrisoare din partea prof. bucureștean Biureanu, care însoțește depeșa cu suma de 1.200 Franci în Napoleoni de aur, donați în memoria unchiului său. Asistența a primit cu multă însuflețire donația. După prezentarea proiectului de buget pentru anul următor a fost desemnată o comisie de 5 membri pentru studierea modului de rezolvare și includerea noilor propuneri din cadrul prezentei întruniri. La orele 1, avocatul brasovean Sorescu propune sistarea lucrărilor ce vor continua în ziua următoare.

La adunarea anuală au participat aproape o sută de persoane venite din România, adulți și elevi, dintre care unii au sosit direct la această adunare, alții s-au reîntors de la Stațiunile balneare Borsec, Tușnad, Vâlcele. Lucrările s-au desfășurat într-un climat de responsabilitate și decență.

Invitaților din România li s-a asigurat o călduroasă primire și cazare. În această seară, Corul Românesc va prezenta un program la Hotelul nr. 1 iar mâine se pregătește un prînz comun urmat seara de un spectacol teatral la sala Raout. Vineri, 31 august, după un concert de orgă la Biserica Neagră va urma un bal iar sâmbătă, 1 septembrie, se face o excursie la Poiana ori la Postăvaru.

«Gazeta de Transilvania» a editat festiv nr. 95 ce a fost distribuit gratuit tuturor participanților.

Sedința de a doua zi a început la orele 10 cu citirea procesului verbal din ziua anterioară și a mai multor telegrame de felicitare primite cu aplauze de către cei prezenți. Cu multă căldură a fost primită telegrama în versuri a unui poet popular din Kövár (Petriceni), jud. Trei Scaune. Dl. Băiulescu a informat înscrierea a 44 de noi membri din exterior și 55 de membri din interiorul țării, iar caseria s-a îmbogățit cu încă 1.000 forinți.

Dr. Papu Miklos, director al Gimnaziului Gr. Ort. fiind ținut la pat, a trimis spre distribuire broșurica «Schitza din Istoria Brașovului». Broșurica cuprindea 34 de pagini însoțită de o ilustrată a orașului.

În mica sa lucrare, autorul menționează faptul că locuitorii din Schei nu sunt de origine bulgară, așa precum se spune, ci sunt de origine română și de religie gr. ort. În prezent, în Brașov sunt: 9.079 români; 9.599 germani; 9.508

maghiari și 443 alte naționalități. Autorul afirmă că mulți dintre servitori sunt de origine maghiară, iar tineretul săsesc pelegrează mai mult și, astfel, populația românească este preponderentă, iar în Șchei a început să crească populația maghiară. În anul 1762 trăiau în județul Braşov 21.755 români, iar în prezent sunt 51.149, rezultând o creștere cu 29.395 suflete.

Asupra bugetului s-au referit azi mai mulți vorbitori.

Avocatul braşovean Sorescu a propus majorarea bursei de studii pentru studenți, deoarece 300 de forinți este exagerat de mică.

Anania Trâmbițaș a propus să se trimită bibliotecilor sătești mai multe cărți de sfaturi gospodărești dar și de literatură.

Învățătorul Glodar a cerut să se acorde mai mult sprijin învățătorilor din mediul rural: cărți dar și sprijin material acolo unde este nevoie.

Dezbaterile au continuat până la orele 2, când la Hotelul nr. 1 a avut loc masa comună. Aici, președintele Bologa a tostat în sănătatea

Familiei Regale și Domnitoare, în timp ce asistența în picioare a audiat Imnul Austriei. Protopopul Ortodox Penciu a omagiat persoana prefectului grof Bethlen András ca un apărător al dreptății sociale și nepărtinitor.

Prefectul a mulțumit pentru cinstirea de care a avut parte și a tostat pentru succesul lucrărilor conferinței ca un act de normalitate, omagiind plăcuta prezență a doamnelor române. George Barițiu a tostat pentru populația Braşovului și a primarului Rolt Gyula. Acesta a tostat în limba germană pentru o bună conviețuire a tuturor locuitorilor oraşului.

Generalul român în rezervă Rakoviță a tostat pentru fraternitate. Dl. Popa, redactor al «Gazetei de satiră CALCIU» din București, a creat câteva momente savuroase de umor satiric în aplauzele comensurilor. Atmosfera a fost atât de călduroasă încât cu greu, la îndemnul prefectului, pe la orele 5 a luat sfârșit. Seara a fost prezentat un concert de înaltă ținută artistică”.

Abstract

The 22nd "ASTRA" General Gathering in Braşov in August 1883, Reflected in the Hungarian Magazine "Szekely Nemzet"

The annual general gatherings of the "Transylvanian Association for the Literature and Culture of the Romanian People - ASTRA", starting with 1861 at Sibiu reached at the 22nd gathering to take place in 29-30 August 1883 in Braşov.

An important event for the Romanian people in Transylvania as well as in the United Principality, was highly discussed by that time press from both of the slopes of the Carpathians.

The article offers a translation from the Hungarian language of two articles referring to the developing of this event that appeared in the «Szekely nemzet» (the Seckler Nation) with the editorial office in Sf. Gheorghe.

Nicolae Moldovan

